

FARBROR BERTIL OCH GUDARNA

På bilden är det fortfarande åtta bröder. Stående framför huset de gemensamt byggt åt föräldrarna, en brädspöad tvåvåningskåk med brutet tak. Av det gamla boningshuset – den dragiga parstuga där de alla vuxit upp – finns bara grundstenarna och ett vårdträd kvar.

Någon av fyrtiotalets dammande heta somrar, strax efter krigsslutet. De ballongdäcksförsedda cyklarna som skymtar i den ena bildkanten skvallrar om hur de tagit sig hit, trampande upp för de backiga grusvägarna.

De ser alla påfallande bra ut, och tycks vara medvetna om det. Ett slags slängig, vårdslös elegans över dem, trots kristidskostymerna och de breda arbetarhänderna. Hos några av dem går det vallonska arvet tydligt i dagen: mörkhyade, med korpsvart hår och markerade drag.

Han står längst ut till höger. Yngst av dem alla, men redan verkar ansiktet märkligt åldrat, fårat. Mungiporna neddragna, som i smärta. Snart skall dragen stelna, bli till ett slags plågat grimaserande mask, samtidigt som hans kropp kommer att krökas alltmer, bli sned, förvriden. Gången hasande, händerna som klor.

En gåtfull, aldrig riktigt utredd sjukdom. En lindrig form av polio, någon gång i barndomen, som kanske inte ens noterats, men där viruset stannat kvar i kroppen, är en av läkarnas förklaringar.

Själv visste han att det inte var svaret, inte det rätta.

Det kom från sjön, antydde han till en början, från åren på sjön. Han talade fortfarande ofta om den tiden, åren på havet, där man känner:

*”...en vår eller en sommar bara som ett vinddrag
Den drivande Floridatången blommar ibland om sommaren
och en vårkväll flyger en skedstork in mot Holland...”*

Det var något som hänt därute. Ett insektsbett han fått på bananbåtarna eller någon annanstans. Eller något han dragit på sig i hamn.

Men också denna förklaring var ofullständig, svävande, utan konkreta detaljer. Mest som en dimridå. Obestämd, svävande, som dimma över vatten.

Långt senare skulle han berätta, ge sitt svar, en enda gång.

Han hade sett ett sjörå, eller ett bäckrå snarare. Någon gång i sena tonåren. Hon hade suttit till hälften uppkrupen på en sten i ett biflöde till den flottled han varit på väg till. Vårsvullet vatten, lövträdens grönska ännu skummande, tidlös.

Han stannade, som fastfrusen. Han visste att han inte fick närma sig henne, se på henne, möta hennes blick. Ändå hade något tvingat honom till det, fört honom ner till vattnet, steg för steg.

”Det var något med hennes ögon, hennes blick. Något svalt där, men ändå brinnande, blixtrande. Det gick inte att hålla sig borta. Det var som om hon lovat mig något. Inte kärlek eller lycka, snarare tvärtom. En beröring, som skulle förändra allt. Jag fick välja själv, sa hon till mig, med de där spräckliga, skimrande ögonen. Och jag hade redan valt.”

Halvt simmande, halvt kravlande tog han sig fram till stenen. Där fanns ingenting, utom dimma och bråte som kommit med vårfloden. Längre hade han legat kvar i det iskalla vattnet, halvt förlamad, innan han lyckades ta sig upp på land igen.

Sedan den dagen hade han fått något kallt i kroppen. En smygande kyla som drev runt i blodomloppet, växte sig allt starkare, år för år. Brännande, svidande, en köld som gränsade till hetta.

Något hade förändrats. Eller allt hade förändrats. Han skulle aldrig bli sig lik.

Ett flodväsen. En daimon. Ett lägre gudaväsen ur Poseidons brokiga men decimerade skara av underställda, undanträngda till allt avlägsnare vatten.

Historien är inte ny. Den har berättats om och om igen, genom årtusenden. Berättelsen om Mötet. Mötet med det oerhörda. Ingen går oförändrad eller oskadd från ett sådant möte. Många går under, krossas, slits sönder, massakreras, alltefter gudarnas nycker. I lyckligare fall förvandlas de, blir till något annat. Som jägaren Alfeios, som blir till en flod, efter att ha förälskat sig i jaktgudinnan Artemis, försökt närma sig henne.

Hos några stannar möte, beröringen kvar som en kallt flammande eld, en brännande kyla som aldrig går ur kroppen.

Kanske är det en berättelse om passionen, i ordets egentliga betydelse: som smärta, något som drabbar utan förvarning, som ett knivhugg: ”Djup som döden, flyktig som en vindil.”

Passionen. Meningslös. Hopplös. Och ändå med en styrka som vräker allt annat åt sidan, omöjlig att undfly, för den som drabbats.

”Jag hade följt henne vartsomhelst. Ner under vattnet, om jag kunnat. Stannat hos henne där, utan en tanke på något annat. Det var som om hon rört vid mig, bråkdelen av en sekund bara, och sedan kunde jag inte bli fri. Som en dröm jag aldrig riktigt kunde vakna ur.”

Lutar man sig närmare bilden och granskar hans ansikte kan man se det. Han är egentligen inte där, han finns någon annanstans, i ett annat rum.

De övriga bröderna, redan familjefäder och stadgade äkta män (i vart fall på ytan), utstrålar alla ett slags tillförsikt, säkerhet. De ser framåt. Det är framtiden som leker i deras leenden, rufsar om deras mittbenade kalufser. De står mitt i den, som i den stark och bärande vind.

Självs går han åt ett annat håll. Inåt, bakåt. Han är kvar där, vid mötesplatsen. Ser fortfarande in i de där ögonen, glimmande som strömvatten. Och hans kropp är redan sned, böjs sakta neråt, som en slagruta mot någon underjordisk ström.